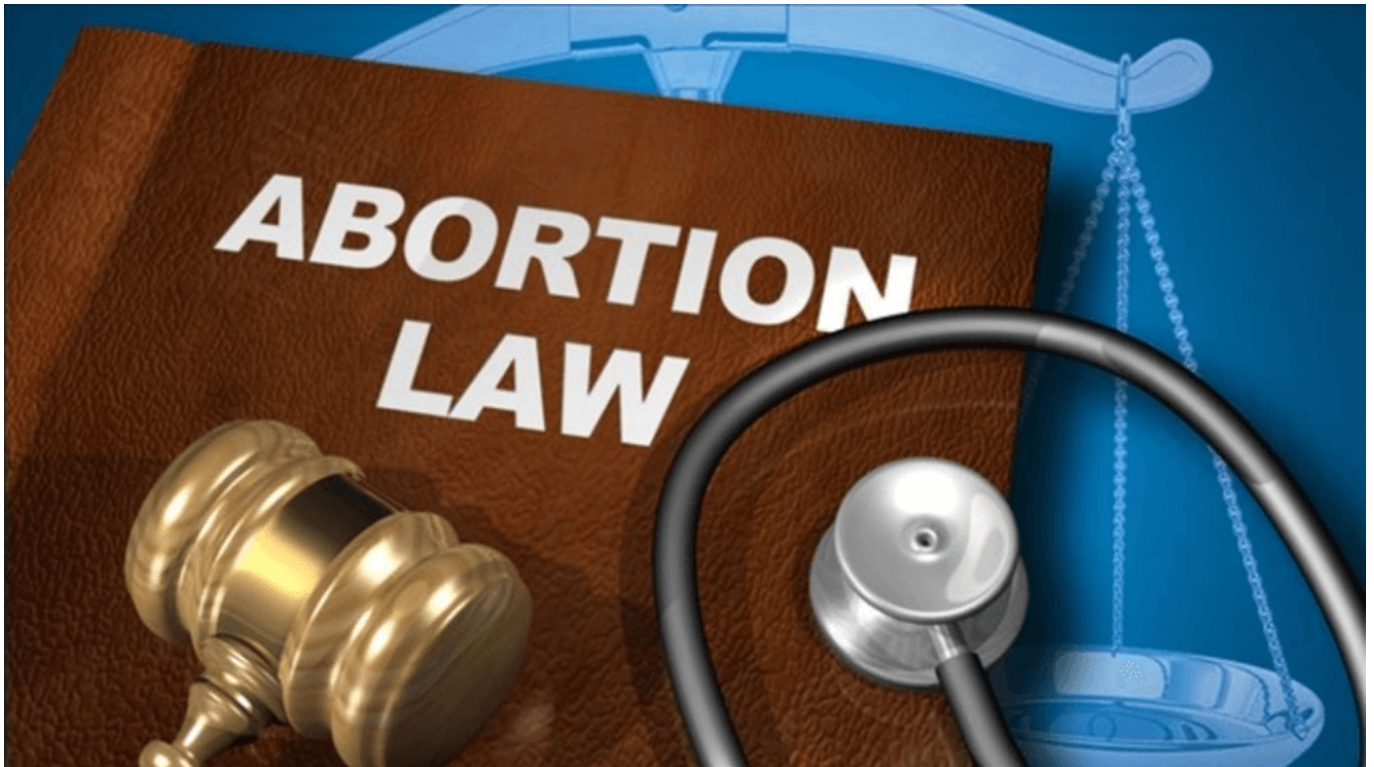

Η άμβλωση υπό το πρίσμα του δικαίου

/ Ορθόδοξες Προβολές

Της Μαρίας Γούλα, Δικηγόρου

Οι ήθικες και νομικές πτυχές της άμβλωσης αποτελούν αντικείμενο έντονης συζήτησης σε πολλά κράτη με το κέντρο βάρους να περιστρέφεται γύρω από τη φύση του έμβριου και την ταύτιση της άμβλωσης με την ανθρωποκτονία. Ταυτόχρονα, τίθεται και το ζήτημα της αυτοδιάθεσης της έγκυου, δηλαδή του δικαιώματός της να διαθέτει το σώμα της όπως αυτή θέλει. Με το παρόν γίνεται μία σύντομη προσέγγιση του ζητήματος, σε επίπεδο τόσο συνταγματικού και διεθνούς δικαίου, όσο και αστικού και ποινικού, καθώς επίσης και μία μικρή αναφορά του καθεστώτος που ισχύει σε άλλες χώρες.

ΤΟ ΕΜΒΡΥΟ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε.Σ.Δ.Α.

Στο Έλληνικό Σύνταγμα ισχύει η αρχή της ισοτιμίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθόσον δεν καθιερώνεται καμία ιεράρχησή τους. Μόνο το άρθρο 110§1 κάνει μια ιεράρχηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και τα διακρίνει σε άναθεωρητά και μη άναθεωρητά. Όμως από αυτήν την αρχή της ισοτιμίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων υπάρχει μια αυτόνομη εξαίρεση που αφορά στην

άνθρωπινη ζωή. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπέρτατη ἀξία καὶ ἀποτελεῖ μάλιστα τὴν προϋπόθεση ὅλων των ἄλλων θεμελιωδῶν δικαιωμάτων. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς δὲν μπορεῖ νὰ «σταθμιστεῖ» σὲ καμία περίπτωση μὲ τὰ ἄλλα οὐσιώδη δικαιώματα, ἔχοντας πάντοτε τὸ προβάδισμα ἔναντι αὐτῶν. Τὸ Σύνταγμα ὑποχρεώνει τὸ κράτος νὰ προστατεύει τὴν ἀνθρώπινη ζωή, δίχως νὰ διακρίνει μεταξὺ γεννημένου καὶ κυοφορούμενου, οὔτε ἐξουσιοδότησε καὶ οὔτε καὶ ἐξουσιοδοτεῖ μέχρι τώρα τὸν νομοθέτη νὰ κάνει τέτοια διάκριση, συνεπῶς στὴν ἔννοια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ἐφόσον δὲν ὑπάρχει κάποια διάκριση, ἐμπεριέχεται καὶ ἡ ἀγέννητη ζωή. Ἡ ὑποχρέωση προστασίας προκύπτει ἀπὸ τὸ συνδυασμὸ τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθ. 2 τοῦ Συντάγματος, ποὺ ὀρίζει ὅτι «Ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ προστασία τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελοῦν τὴν πρωταρχικὴ ὑποχρέωση τῆς Πολιτείας» καὶ τῆς παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ Συντάγματος, ποὺ ἀναφέρει ὅτι «Ὅλοι ὅσοι βρίσκονται στὴν ἐλληνικὴ ἐπικράτεια ἀπολαμβάνουν τὴν ἀπόλυτη προστασία τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας τους.... Ἐξαιρέσεις ἐπιτρέπονται στὶς περιπτώσεις ποὺ προβλέπει τὸ διεθνὲς δίκαιο». Τὸ κράτος ὑποχρεοῦται νὰ σέβεται καὶ νὰ προστατεύει τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου στὴν ὁλότητά του ὡς εἶδος καὶ ἔμβιο ὄν, ἄρα καὶ ὡς ἔμβρυο. Τὸ Σύνταγμα προστατεύει τὸ δικαίωμα στὴ ζωή μὲ ἀπόλυτο τρόπο, ἰσχύει δηλαδὴ *erga omnes*, δηλαδὴ ἔναντι ὅλων καὶ σὲ καμία περίπτωση δὲν προβλέπει κάποιο δικαίωμα τῶν πολιτῶν ἢ ὑποχρέωση ὑποβολῆς τους σὲ θάνατο. Ἐφόσον καὶ τὸ ἔμβρυο εἶναι φορέας τοῦ δικαιώματος στὴ ζωή, ὁ νομοθέτης κάνοντας διάκριση μεταξὺ κυοφορούμενου καὶ γεννημένου ὄντος καὶ ἐπιτρέποντας τὴν τεχνικὴ διακοπὴ τῆς ἐγκυμοσύνης ἔστω καὶ ὑπὸ ὀρισμένες προϋποθέσεις, ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ τὶς συνταγματικὲς διατάξεις ποὺ προστατεύουν τὴ ζωή καὶ τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ζωή, ἡ σωματικὴ καὶ διανοητικὴ ἀκεραιότητα τοῦ ἐμβρύου, προστατεύονται καὶ ἀπὸ διεθνῇ κείμενα ἀπὸ τὰ ὁποῖα δεσμεύεται ἡ χώρα μας. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρονται τὰ ἄρθρα 2 καὶ 3 τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σύμβασης Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου τὰ ὁποῖα ὀρίζουν, ὅτι τὸ δικαίωμα στὴν ζωή κάθε προσώπου προστατεύεται ἀπὸ τὸν νόμο καὶ ὅτι σὲ κανέναν δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιβληθεῖ θάνατος ἐκ προθέσεως, οὔτε βασανιστήριο. Ἐπίσης στὸ Χάρτη Θεμελιωδῶν Δικαιωμάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως τὸ ἄρθρο 1 ὀρίζει ὅτι: «ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια εἶναι ἀπαραβίαστη καὶ πρέπει νὰ προστατεύεται», τὸ ἄρθρο 2 προβλέπει ὅτι «κάθε πρόσωπο ἔχει δικαίωμα στὴ ζωή», στὴν παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 4 ἀναφέρεται ὅτι «κάθε πρόσωπο ἔχει δικαίωμα στὴ σωματικὴ καὶ διανοητικὴ του ἀκεραιότητα» καὶ στὴν παρ. 2 ὅτι «στὸ πεδίο τῆς ἱατρικῆς καὶ τῆς βιολογίας, ἀπαγορεύονται οἱ εὐγονικὲς πρακτικὲς, ἰδίως ὅσων ἀποσκοποῦν στὴν ἐπιλογὴ προσώπων».

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Ο ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Σε επίπεδο ποινικού δικαίου, ο κανόνας όπως προκύπτει από το άρθρ. 304 του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ), το οποίο τροποποιήθηκε με τον 4619/2019, είναι ότι απαγορεύεται ή τεχνητή διακοπή της έγκυμοσύνης και γι' αυτό άλλωστε τιμωρείται με τις ποινές που το άρθρο αυτό κατά περίπτωση αναφέρει. Στις παρ. 1-3 του άρθρου 304 ορίζεται πως «Όποιος χωρίς τη συναίνεση της έγκυου διακόπτει την κύησή της τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη. 2. Όποιος με τη συναίνεση της έγκυου ή των προσώπων που έχουν τη γονική μέριμνα ή επιμέλειά της αν αυτή είναι ανίκανη να συναινέσει, διακόπτει την έγκυμοσύνη της, τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία έτη ή χρηματική ποινή και αν ενεργεί κατ' έπαγγελμα, με φυλάκιση τουλάχιστον δύο έτων και χρηματική ποινή. 3. Έγκυος που μετά την είκοστή τέταρτη εβδομάδα της κύησης διακόπτει την έγκυμοσύνη της ή επιτρέπει σε άλλον να την διακόψει τιμωρείται με φυλάκιση έως έξι μήνες ή χρηματική ποινή».

Επίσης κατά τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 304Α ΠΚ τιμωρείται και η πρόκληση βλάβης στο σώμα ή στη διάνοια έμβριου: «1. Όποιος βιαιοπραγεί σε βάρος έγκυου ή της χορηγεί φάρμακα ή άλλες ουσίες, με αποτέλεσμα να προκληθεί βαριά βλάβη στο έμβρυο ή να εμφανίσει το νεογνό βαριά πάθηση του σώματος ή της διάνοιάς του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους. 2. Με φυλάκιση έως δύο έτη ή χρηματική ποινή τιμωρείται όποιος κατά την πραγματοποίηση προγεννητικού ελέγχου μετά την είκοστή εβδομάδα της κύησης ή κατά τη διάρκεια του τοκετού και πριν από την εμφάνιση του παιδιού στον έξωτερικό κόσμο προκαλεί από αμέλειά του βαριά βλάβη στο έμβρυο ή γίνεται υπαίτιος στο να εμφανίσει το νεογνό βαριά πάθηση του σώματος ή της διάνοιάς του»

Σύμφωνα με τον παραπάνω κανόνα του Ποινικού Κώδικα, ότι το έμβρυο θεωρείται άνθρωπος με αυτότελη προσωπικότητα από τη σύλληψή του και όχι μόνο από τη γέννησή του, διότι αν δεν θεωρούσε αυτότελη οντότητα το έμβρυο από τη σύλληψή του δεν θα υπήρχε λόγος να θεμελιωθεί ο κανόνας της προστασίας της ζωής του έμβριου και της προστασίας του σώματος και της διανοίας του. Το έμβρυο απολαμβάνει το δικαίωμα στη ζωή το οποίο είναι απόλυτο, δηλαδή ισχύει έναντι όλων και έναντι της μητέρας του και κανένας δεν έχει το δικαίωμα να επενεργεί πάνω του, προκαλώντας του βλάβες ή αφαιρώντας του ακόμη και την ίδια τη ζωή. Η απαγόρευση της έγκυου να διακόψει την έγκυμοσύνη της μετά την 24η εβδομάδα της κύησής της, όπως ρητά ορίζεται στην παρ.3 του άρθρου 304, αποδεικνύει ότι το έμβρυο αποτελεί μία ξεχωριστή ανθρώπινη οντότητα και όχι κάποιο μέλος του γυναικείου οργανισμού, διαφορετικά ο νόμος θα παρείχε στην

κυοφοροῦσα τὸ δικαίωμα νὰ ἐπενεργεῖ στὸ ἔμβρυο ὅπως ἐκείνη ἐπιθυμοῦσε. Ἄλλωστε στὴν παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 304 γίνεται λόγος γιὰ πρόκληση βλάβης «πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ παιδιοῦ στὸν ἐξωτερικὸ κόσμο».

Ἡ διατύπωση τοῦ νόμου κάνει ξεκάθαρο τὸ αὐτονόητο ὅτι τὸ ἔμβρυο εἶναι μία ἀνθρώπινη ὑπαρξη, ἡ ὁποία ἔχει δικαίωμα στὴ ζωὴ καὶ στὴν προστασία τῆς σωματικῆς καὶ διανοητικῆς ἀκεραιότητος. Οἱ διατυπώσεις αὐτὲς τοῦ νόμου ἐπαληθεύουν τὰ λόγια τοῦ καθηγητῆ τῆς Γενετικῆς, Jerome Leezeune, ὅτι «τὸ γονιμοποιημένο ὠάριο εἶναι ἓνας ἀνθρώπινος ὁργανισμὸς σὲ πλήρη ἀνάπτυξη, ποὺ ἔχει αὐτοτελῆ ἀξία. Δὲν εἶναι, οὔτε ἀποτελεῖ μέρος τοῦ σώματος τῆς γυναίκας, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητο ἀνθρώπινο ὄν, τὸ ὁποῖο δὲν ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὴν μητέρα, ἡ ὁποία «τὸ φιλοξενεῖ» στὸ σῶμα της».

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι στὴν αἰτιολογικὴ ἔκθεση τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα ἀναφέρεται ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 304 τοῦ ΠΚ: ὅτι «ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία γνώριζε τὸ ἔνοχο μυστικὸ τῆς τελέσεως παράνομων ἐκτρώσεων, τὸ ὁποῖο εἶχε δημιουργήσει μία παράλληλη ἀρρωστημένη κοινωνικὴ πραγματικότητα. Ὁ νόμος, ἐπειδὴ ἦταν σκληρός, χειροτέρευε τὴν κατάσταση καὶ ὁδηγοῦσε στὴν αὐξηση τῶν «παράνομων», ἐκτρώσεων, οἱ ὁποῖες προκαλοῦσαν καταστρεπτικὲς συνέπειες στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα τῆς γυναίκας». Ἄραγε μὲ τὴ νομιμοποίηση τῶν ἀμβλώσεων δὲν ὑφίστανται πλέον οἱ καταστρεπτικὲς συνέπειες αὐτῶν στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα τῆς γυναίκας; Εἶναι ἐντελῶς παράλογο, ἐπειδὴ οἱ πολῖτες θέλουν νὰ παρανομοῦν καὶ ἐπειδὴ δῆθεν πληγώνεται τὸ κύρος τοῦ νόμου, νὰ εἰσηγεῖται ὁ νομοθέτης εἴτε τὴν ἀλλαγὴ τοῦ νόμου πρὸς τὸ ἐλαφρύτερο εἴτε τὴν κατάργησή του, ὅπως στὴν περίπτωση αὐτῇ. Ἡ ἀδυναμία τῶν πολιτῶν νὰ ἐφαρμόσουν τὸ νόμο δὲν δικαιολογεῖ τὴν κατάργησή του. Ὁ νομοθέτης μπροστὰ σὲ αὐτὴ τὴν ἀδυναμία δὲν πρέπει ἀπλῶς νὰ προσαρμόζει τοὺς νόμους στὴν ἠθικὴ τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ νὰ παιδαγωγεῖ μέσω αὐτῶν ἔχοντας ὡς θεμέλιό του τὶς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ Συντάγματός μας καὶ τῶν διεθνῶν συμβάσεων ἀπὸ τὶς ὁποῖες δεσμεύεται ἡ χώρα μας.

Ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, ἡ τεχνητὴ διακοπὴ τῆς ἐγκυμοσύνης ἀποτελεῖ μία κατ' ἀρχὴν ἄδικη πράξη, ὥστόσο κατ' ἐξαίρεση, αἴρεται τὸ ἄδικο αὐτῆς, μόνο ὅταν πληροῦνται ὁρισμένες προϋποθέσεις, οἱ ὁποῖες συνιστοῦν εἰδικοὺς λόγους ἄρσεως τοῦ ἀδίκου. Ἡ ἄρση τοῦ ἀδίκου δὲν συνεπάγεται τὴν αὐτοδίκαιη ἐξάλειψη τῆς πράξης, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται νομικά, ἀλλὰ παρέχει τὴ δυνατότητα ἀτιμωρησίας τοῦ ὑπαίτιου τῆς πράξης.

Οἱ προϋποθέσεις ἄρσης τοῦ ἄδίκου χαρακτήρα τῆς πράξης ὀρίζονται στὴν παρ. 4 τοῦ ἄρθρου 304 ΠΚ: «Δὲν εἶναι ἄδικη πράξη ἡ τεχνητὴ διακοπὴ τῆς ἐγκυμοσύνης ποὺ ἐνεργεῖται ἀπὸ τὴν ἔγκυο ἢ μὲ τὴ συναινέση τῶν προσώπων ποὺ ἀναφέρονται στὴν παράγραφο 2 ἀπὸ γιατρὸ μαιευτῆρα γυναικολόγο μὲ τὴ συμμετοχὴ

άναισθησιολόγου, σὲ ὁργανωμένη νοσηλευτική μονάδα, ἂν συντρέχει μία ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες περιπτώσεις:

α) «Δὲν ἔχουν συμπληρωθεῖ δώδεκα ἑβδομάδες ἔγκυμοσύνης».

Ὁ νομοθέτης στὸ σημεῖο αὐτό, δίχως καμία ἀπολύτως αἰτιολογία, παρέχει στὴ γυναίκα τὸ δικαίωμα ἕως τὴ 12ῃ ἑβδομάδα τῆς κύησής της νὰ διακόψει τὴν ἔγκυμοσύνη της σὲ ὁργανωμένη κλινική. Ἄραγε τὸ ἔμβρυο ἕως τὴ 12 ἑβδομάδα τῆς κύησής του δὲν εἶναι ἀνθρώπινο ὄν, δὲν ἔχει δικαίωμα στὴ ζωὴ, τὸ κράτος δὲν ὀφείλει νὰ προστατέψει τὴ σωματικὴ καὶ διανοητικὴ ἀκεραιότητά του, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἀξία του, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ἀπλῶς «προέκταση» τοῦ σώματος τῆς κυοφορούσας, μὲ συνέπεια αὐτὴ νὰ μπορεῖ νὰ τὸ διαθέτει κατ' ἰδίαν βούληση; Κι ἂν θεωρήσουμε ὅτι δὲν εἶναι φορέας τοῦ δικαιώματος στὴ ζωὴ καὶ δὲν χρίζει προστασίας, πῶς ξαφνικὰ ἀπὸ τὴν 24ῃ ἑβδομάδα ἀποκτᾷ αὐτὸ τὸ δικαίωμα, μὲ συνέπεια ἡ κυοφοροῦσα νὰ ὑποχρεοῦται κατὰ τὴν παρ. 3 τοῦ ἴδιου ἄρθρου νὰ συνεχίσει τὴν ἔγκυμοσύνη της καὶ σὲ περίπτωσιν ποὺ τὴ διακόψει νὰ τιμωρεῖται; Ἐπίσης, ἂν τὸ ἔμβρυο δὲν ἀποτελεῖ αὐτοτελὴ ὄντοτητα καὶ δὲν εἶναι φορέας τοῦ δικαιώματος στὴ ζωὴ, ἀλλὰ μπορεῖ ἡ ἔγκυος νὰ διακόψει τὴν ἔγκυμοσύνη της μέχρι τὴν 12ῃ ἑβδομάδα τῆς κύησής της, γιὰ ποῖο σῶμα καὶ ποῖα διάνοια κάνει λόγο ὁ νομοθέτης στὸ ἄρθρο 304Α καὶ γιὰ ποῖο λόγο προστατεύει τὸ ἔμβρυο ἀπὸ τυχόν βλάβες, δίχως μάλιστα νὰ θέτει κάποιο χρονικὸ περιορισμὸ ὡς πρὸς τὴν ἐπέλευσιν αὐτῶν τῶν βλαβῶν;

β) «Ἡ ἔγκυμοσύνη εἶναι ἀποτέλεσμα βιασμοῦ, ἀποπλάνησης ἀνήλικης, αἱμομιξίας ἢ κατάχρησης γυναίκας ἀνίκανης νὰ ἀντισταθεῖ καὶ δὲν ἔχουν συμπληρωθεῖ δεκαεννέα ἑβδομάδες ἔγκυμοσύνης».

Τὸ ἀπόλυτο δικαίωμα στὴ ζωὴ ὅπως θεμελιώνεται στὸ Σύνταγμά μας καὶ στὶς διεθνεῖς συμβάσεις δὲν εἶναι ἐν τέλει καὶ τόσο ἀπόλυτο στὴν ἔννομη τάξιν μας, διότι ὁ νομοθέτης παρέχει τὴ δυνατότητα διακοπῆς τῆς κύησιν σὲ περιπτώσεις βιασμοῦ, ἀποπλάνησης, αἱμομιξίας ἐφόσον δὲν ἔχουν συμπληρωθεῖ οἱ 19 ἑβδομάδες κύησιν. Ὁ χρονικὸς περιορισμὸς μετατοπίζεται ἀπὸ τὶς 12 ἑβδομάδες (ποὺ ὀρίζονταν στὴν περίπτωσιν α' τῆς παρ. 4 τοῦ ἄρθρου 304) σὲ 19 ἑβδομάδες. Ὁ βιασμός, ἡ ἀποπλάνηση, ἡ αἱμομιξία εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ὀδυνηρὰ καὶ τραγικὰ γεγονότα καὶ κανεὶς δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἰσχυριστεῖ τὸ ἀντίθετο. Τὸ ὄνειδος, ἡ βανασόφτητα καὶ οἱ ἀρνητικὲς συνέπειες τῶν παράνομων αὐτῶν πράξεων ποὺ ὀδήγησαν στὴν κυοφορίαν, δὲν θὰ μπορούσαν νὰ ἀποτελέσουν αἰτιολογικὴ βάση γιὰ τὴν ἄρσιν τοῦ ἀδίκου μίας ἐπίσης παράνομης πράξεως. Ἡ δικαίωση καὶ ἡ ἀνακούφιση τῆς κυοφορούσας σὲ καμία περίπτωσιν δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἰσοδυναμεῖ μὲ διακοπὴ τῆς κύησιν, διότι, ὅπως ἔχει ἤδη ἀναφερθεῖ τὸ ἔμβρυο ἀποτελεῖ μίαν αὐτοτελὴ ὄντοτητα ἢ ἀξίαν τῆς ὁποίας εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴ γενεσιουργὸ αἰτία της. Οἱ

έγκληματικές πράξεις που περιγράφονται δεν αφαιρούν από το έμβρυο το δικαίωμα στη ζωή και στην προστασία της αξίας και της ακεραιότητάς του, διότι αυτά αποτελούν αντικειμενικά γεγονότα και σε καμία περίπτωση δεν εξαρτώνται από έξωτερικά στοιχεία όπως είναι ο τρόπος σύλληψης. Η λύση που θα μπορούσε να προταθεί στις ανωτέρω περιπτώσεις ώστε να μην καταπατάται το δικαίωμα της ζωής του εμβρύου, είναι η υιοθεσία του νεογέννητου που θα προκύψει από μία σύλληψη που πραγματοποιήθηκε με έγκληματικό τρόπο, από οίκογένειες που αδυνατούν να αποκτήσουν παιδιά.

γ) «Έχουν διαπιστωθεί, με τα μέσα προγεννητικής διάγνωσης, ένδειξεις σοβαρής ανωμαλίας του εμβρύου που επάγονται τη γέννηση παθολογικού νεογνού ή υπάρχει αναπότρεπτος κίνδυνος για τη ζωή της έγκυου ή κίνδυνος σοβαρής και διαρκούς βλάβης της σωματικής ή ψυχικής υγείας της. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται σχετική βεβαίωση και του κατά περίπτωση αρμόδιου γιατρού».

Η διάταξη αυτή καθιερώνει όπως αναφερόταν και στην εισηγητική έκθεση του ΠΚ για το ζήτημα των αμβλώσεων, τον «οίκογενειακό προγραμματισμό ως βασικό στοιχείο της προληπτικής ιατρικής». Πρόκειται στην ουσία για μία προσπάθεια εφαρμογής της εύγονικης θεωρίας, την οποία άσπαζόταν και η Χιτλερική Γερμανία, ή οποία έρχεται σε απόλυτη σύγκρουση με τη διάταξη του άρθρου 21 παρ. 2 που όρίζει ότι «...όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο έχουν δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το κράτος». Τί είδους ειδική φροντίδα έγγυάται το κράτος για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τη στιγμή που ο νομοθέτης επιτρέπει τη διακοπή της κύησης ώστε να μη γεννηθεί κάποιο παθολογικό νεογνό; Η ρύθμιση αυτή αποτελεί μία κατάφωρη παραβίαση των δικαιωμάτων του ατόμου με ειδικές ανάγκες που πρόκειται να γεννηθεί, διότι παρέχεται το δικαίωμα στην κυοφορούσα να διακόψει την κύησή της, ακριβώς εξαιτίας της παθολογίας του εμβρύου. Επίσης, παραβιάζεται και το άρθρο 2 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. που όρίζει ότι «στο πεδίο της ιατρικής και της βιολογίας, απαγορεύονται οι εύγονικες πρακτικές, ιδίως όσων αποσκοπούν στην επιλογή προσώπων».

ΑΠΟ ΠΟΤΕ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΖΩΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ Α.Κ.;

Στον Αστικό μας Κώδικα (Α.Κ.), δηλαδή τον Κώδικα που ρυθμίζει τις σχέσεις και τις διαφορές μεταξύ ιδιωτών, υπάρχει μία σειρά άρθρων που σχετίζονται με το κυοφορούμενο, τη φύση του, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του:

Α) Το άρθρο 35 όρίζει ότι «το πρόσωπο αρχίζει να υπάρχει μόλις γεννηθεί

ζωντανό και παύει να υπάρχει με το θάνατό του»

Ἡ διάταξη τοῦ νόμου προβλέπει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸ δίκαιο ὑπάρχει μόνο ἀπὸ τὴν στιγμή τῆς γέννησης καὶ μόνο ἂν γεννηθεῖ ζωντανός. Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖται ἀπὸ τὸν νόμο ὑπαρκτός καὶ ἀναγνωρίζεται ἡ προσωπικότητά του, μόνο ἂν ἀποχωριστεῖ ἀπὸ τὸ μητρικὸ σῶμα μετὰ τὸν τοκετὸ καὶ εἶναι ζωντανός. Σὲ ἀντίθετη περίπτωση τὸ ἔμβρυο θεωρεῖται νομικὰ ἀνύπαρκτο (EPNOMAK, Βασ. Βαθρακοκοίλη, Τόμος Α΄ Γενικὲς Ἀρχές). Ἡ διάταξη αὕτῃ ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ τὶς διατάξεις τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα, ποὺ προστατεύουν πλήρως τὸ ἔμβρυο σὲ περίπτωση ὅπου ὑποστεῖ κάποια βλάβη.

Β) Τὸ ἄρθρο 36 προβλέπει ὅτι «ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα ποὺ τοῦ ἐπάγονται τὸ κυοφορούμενο θεωρεῖται γεννημένο, ἂν γεννηθεῖ ζωντανό».

Ἡ ρύθμιση αὕτῃ ἐφαρμόζεται σὲ ὅλα τὰ δικαιώματα, ἀλλὰ κυρίως ἀφορᾷ τὰ κληρονομικά. Ἔτσι τὸ κυοφορούμενο μπορεῖ νὰ κληρονομήσει, νὰ ζητήσει ἀποζημίωση γιὰ θανάτωση προσώπου, καὶ ἱκανοποίηση γιὰ ψυχικὴ ὀδύνη, ἔχει δικαίωμα γιὰ διατροφή κτλ. Ἐπίσης, τὸ κυοφορούμενο ἔχει καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ εἶναι διάδικος βάσει τοῦ ἐδ. α΄ τοῦ ἁρθροῦ 62 ΚΠολΔ.

Γ) Στὸ ἄρθρο 1711 Α.Κ. ἀναφέρεται ὅτι «Κληρονόμος μπορεῖ νὰ γίνει ἐκεῖνος ποὺ κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἐπαγωγῆς, δηλαδή τὸν χρόνο θανάτου τοῦ κληρονομουμένου βρίσκεται στὴ ζωὴ ἢ ἔχει τουλάχιστον συλληφθεῖ».

Σύμφωνα μὲ τὶς παραπάνω διατάξεις τὸ ἔμβρυο ἔχει πλήρη ἱκανότητα νὰ κληρονομήσει, ὑπὸ τὴν αἵρεση ὅτι θὰ γεννηθεῖ ζωντανὸ ὑπαισέρχεται δέ, ὅχι μόνο στὰ δικαιώματα τοῦ κληρονομουμένου, ἀλλὰ καὶ στὶς ὑποχρεώσεις τῆς κληρονομίας, ἐνῶ ἐπάγονται σὲ αὐτὸ δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις μὲ σύμβαση ἀπὸ τὸν ἐπιμελούμενο τὰ συμφέροντά του κ.λπ., (EPNOMAK, Βασ. Βαθρακοκοίλη, Τόμος Α΄ Γενικὲς Ἀρχές,). Ἡ παροῦσα διάταξη ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ ἄρθρο 35 τοῦ ΑΚ, διότι ὀρίζει ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τουλάχιστον συλληφθεῖ κατὰ τὸ χρόνο θανάτου τοῦ κληρονομούμενου, μπορεῖ νὰ γίνει κληρονόμος. Ἀντιθέτως, στὸ ἄρθρο 35 ὅπως ἤδη ἔχει ἀναφερθεῖ, τὸ πρόσωπο ἀρχίζει νὰ ὑπάρχει κατὰ τὴ στιγμή τῆς γέννησής του κι ἐφόσον γεννηθεῖ ζωντανό. Πῶς εἶναι δυνατόν ἐφόσον πρὶν τὴν γέννηση δὲν ὑφίσταται πρόσωπο βάσει τῆς ΑΚ 35, νὰ μπορεῖ τὸ συλληφθὲν ἔμβρυο νὰ θεωρηθεῖ κληρονόμος κατὰ τὴν ΑΚ 1711;

Δ) Μὲ τὸ ἄρθρο 1475 τοῦ Α.Κ, προβλέπεται ἡ δυνατότητα ἀναγνώρισης τοῦ κυοφορούμενου ἀπὸ τὸν πατέρα ἢ τὸν γεννήτορα πρὶν τὴ γέννησή του, τὰ ἀποτελέσματα ὅμως τῆς ἀναγνώρισης θὰ ἐπέλθουν, ἐφόσον τὸ κυοφορούμενο γεννηθεῖ ζωντανό.

Ε) Τέλος σὲ περίπτωση ὑπαίτιας καὶ παράνομης προσβολῆς τοῦ κυοφορούμενου πρὶν ἀπὸ τὸν τοκετὸ ἔχουν ἐφαρμογὴ τὰ ἄρθρα 57-59 καὶ 932 τοῦ ΑΚ γιὰ τὴν προστασία τῆς προσωπικότητάς του καὶ τὸ ἄρθρο 914 τοῦ ΑΚ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ζημίας ποὺ ὑπέστη ὡς ἔμβρυο. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀνωτέρω διατάξεων ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ ἔμβρυο θεωρεῖται ἤδη ἀπὸ τὴν σύλληψή του κανονικὸς ἄνθρωπος καὶ ἔχει ὅλα τα στοιχεῖα ποὺ συνθέτουν τὴν ἔννοια τῆς προσωπικότητος, διαφορετικὰ δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος ἐφαρμογῆς αὐτῶν, σὲ περίπτωση ποὺ θεωρούσαμε ὅτι πρὶν τὸν τοκετὸ δὲν ὑπάρχει πρόσωπο, ἄρα οὔτε προσωπικότητα ποὺ νὰ ἀπολαμβάνει τέτοιου εἴδους προστασία ἀπὸ τὸ νόμο, διότι ἂν δὲν ὑπάρχει πρόσωπο δὲν ὑφίσταται καὶ ἡ προσβολὴ κατὰ αὐτοῦ, συνεπῶς δὲν ὀφείλεται καὶ κάποια ἀποζημίωση λόγω τῆς προσβολῆς τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐμβρύου.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ;

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀξίζει νὰ γίνῃ μία συγκριτικὴ ἀναφορὰ τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος ποὺ ἰσχύει σὲ ἄλλες χῶρες, ὥστε νὰ γίνῃ αἰσθητὸ τὸ χάσμα ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν νομικῶν ρυθμίσεων ποὺ ἰσχύουν ἀπὸ χώρα σὲ χώρα. Σὲ κάποιες χῶρες ἡ ἄμβλωση ἀπαγορεύεται, σὲ ἄλλες ἐπιτρέπεται ὑπὸ συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ἐνῶ στὴν Κίνα ἐπιβάλλεται διὰ τοῦ νόμου.

Στὶς ΗΠΑ, τὸ δίκαιο τῆς ἄμβλωσης προσδιορίζεται σὲ πολιτειακὸ ἐπίπεδο καὶ διαφέρει σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ πολιτεία σὲ πολιτεία. Τὸ Ὅχαιο, τὸ Κεντάκι, ὁ Μισισιπὴς καὶ ἡ Λουϊζιάνα ἔχουν ἀπαγορεύσει τὴν ἄμβλωση μετὰ ἀπὸ περίπου ἑξὶ ἑβδομάδες. Ἐπίσης, σὲ πολλές πολιτεῖες ἰσχύουν ἐξαιρετικὰ περιοριστικοὶ νόμοι, ποὺ ἐπιβάλλουν σημαντικὰ προσκόμματα στὴν πρόσβαση τῶν γυναικῶν στὴν ἄμβλωση. Μάλιστα, μετὰ τῆς 1ης Ἰανουαρίου καὶ τῆς 15ης Μαΐου 2019 θεσπίστηκαν 42 περιορισμοὶ τῶν ἀμβλώσεων. Κάποιοι ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς ποὺ ἰσχύουν εἶναι οἱ περίοδοι μεγάλης ἀναμονῆς πρὶν τὴν διακοπὴ τῆς κύησης, ἡ ὑποχρεωτικὴ ὑποβολὴ σὲ ἐξέταση μὲ ὑπέρηχο καὶ ἡ ὑποχρεωτικὴ συμβουλευτικὴ ἀπὸ κοινωνικοὺς λειτουργούς. Ἐπίσης, προβλέπονται αὐστηρὲς προϋποθέσεις γιὰ τοὺς ὑγειονομικοὺς φορεῖς ποὺ πραγματοποιοῦν ἀμβλώσεις, δὲν παρέχεται δωρεὰν κοινωνικοασφαλιστικὴ κάλυψη πλὴν τῶν περιπτώσεων τοῦ βιασμοῦ, τῆς αἰμομιξίας ἢ τῆς διακινδύνευσης τῆς ζωῆς τῆς ἐγκύου, ἐνῶ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ γονικὴ

συναίνεση για τις έφηβες που έπιθυμούν να προχωρήσουν σε άμβλωση.

Σε πολλές άλλες αφρικανικές χώρες ή άμβλωση απαγορεύεται ρητά δια νόμου, ενώ σε κάποιες, όπως στην Αίγυπτο, τη Λιβύη, την Νιγηρία, είναι νόμιμη, μόνο εφόσον γίνεται με σκοπό την αποτροπή κινδύνου ζωής ή βλάβης της σωματικής υγείας της έγκυου και αποκλείεται στις περιπτώσεις βιασμού ή άλλων εγκλημάτων.

Η Κίνα διαφεύγει από τον κανόνα της υποχρέωσης συνέχισης της κύησης και της διακοπής της σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως ισχύει στα περισσότερα κράτη και εφαρμόζει προγράμματα υποχρεωτικής διακοπής της κύησης, υπαγορεύοντας τις αναπαραγωγικές επιλογές των πολιτών, κατά παράβαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στην Ευρώπη παρατηρείται ένα εύρος νομικών διαφοροποιήσεων. Στο 56% των ευρωπαϊκών κρατών, ή κύηση μπορεί να διακοπεί ως την 14η εβδομάδα. Στο 24,3% των χωρών το όριο είναι οι δέκα εβδομάδες, στη Σουηδία είναι 16 εβδομάδες, στην Ολλανδία και στο Ήνωμένο Βασίλειο (με την εξαίρεση της Βόρειας Ιρλανδίας) είναι 24 εβδομάδες. Στο Ήνωμένο Βασίλειο ή άμβλωση είναι έπιτρεπτή σε περιπτώσεις σοβαρής βλάβης της υγείας του έμβρύου ή της έγκυου. Στη Φινλανδία έπιτρέπεται πριν από το 17ο έτος ηλικίας της γυναίκας ή μετά το 40ο, καθώς επίσης και εάν ή γυναίκα έχει ήδη τέσσερα παιδιά, διαπιστωμένες οικονομικές δυσκολίες ή προβλήματα υγείας. Στην Πολωνία, ή άμβλωση άγνωρίστηκε μόλις το 1997 και έπιτρέπεται μόνο σε περιπτώσεις βιασμού, αιμομιξίας ή σοβαρών προβλημάτων υγείας του έμβρύου. Στην Ιταλία ή άμβλωση έπιτρέπεται, ωστόσο περίπου το 70% των γιατρών δηλώνουν «άντιρρησίες συνείδησης» και αρνούνται να παράσχουν τις υπηρεσίες τους στις γυναίκες που σκοπεύουν να διακόψουν την έγκυμοσύνη τους.

Τέλος, ή χώρα μας κατέχει την πρωτιά των περιστατικών διακοπής της κύησης σε όλη την Ευρώπη και την τρίτη θέση στον κόσμο, το 2017 σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, βρισκόταν στην 199η θέση των γεννήσεων μεταξύ των 220 χωρών, καθώς οι γεννήσεις ήταν 88.553 και αντίστοιχα οι θάνατοι ήταν 124.501, δηλαδή κατά 35.948 περισσότεροι οι θάνατοι από τις γεννήσεις. Τα στοιχεία αυτά είναι θλιβερά και υποδεικνύουν ότι ή ελληνική κοινωνία θέτει πάνω από το σεβασμό της ανθρώπινης ζωής και της αξίας του προσώπου, άτομικά, οικονομικά και άλλου είδους συμφέροντα και έπαληθεύει τα λόγια του Ιταλού νομομαθή Ραφαέλλο Bellestrini ότι «Η έσχατη απόδειξη, ότι ένας λαός έφθασε στο έσχατο σημείο ήθικης καταπτώσεως, θα είναι ή εποχή που ή έκτρωση θα θεωρείται κάτι το κοινωνικά άνεκτο και συνηθισμένο».

Πηγές:

Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, Απόστολος Γεωργιάδης, Δίκαιο καὶ Οἰκονομία, Π.Ν. Σάκκουλας

Ποινικὸ Δίκαιο Γενικὸ Μέρος, Α. Καραγιαννόπουλος.

[Το νομικὸ καθεστῶς των ἀμβλώσεων ἀνά τον κόσμον](#)

<https://www.afistemenaziso.gr/texts/legal/legal/georgios-royntas-ektrosi-i-dolofonia-enos-agennitou-paidiou>

<https://www.afistemenaziso.gr/texts/legal/legal/nikolaos-zairhs-hmerida-larisa-2018>

<https://www.afistemenaziso.gr/texts/legal/legal/ektrwseis-to-nomothetiko-plaisio>

<https://www.iefimerida.gr/news/294496/amvloseis-ti-ishyei-stin-ellada-oi-diaforopoiiseis-stin-eyropi>

<https://www.amnesty.gr/news/articles/article/22266/nomoi-peri-amvloseon-stis-ipa-10-pragmata-poy-prepei-na-gnorizete>

<https://www.nytimes.com/interactive/2019/us/abortion-laws-states.html>

<http://www.dsanet.gr/>

Πηγή: («Ἡ ἀμβλωση ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ Δικαίου», περιοδικὸ Παρεμβολή τεῦχος 131 (2019) σσ.12-15) / ΑΦΗΣΤΕ ΜΕ ΝΑ ΖΗΣΩ [afistemenaziso.gr](http://www.afistemenaziso.gr)